

Nätkatalog från  
Antikvariat Werner Stensgård

# Historia och militaria

Strängnäs

9 : 2018

## 1. "Rättmätigh näpfsst" mot förädaren Johan Reinhold Patkul.

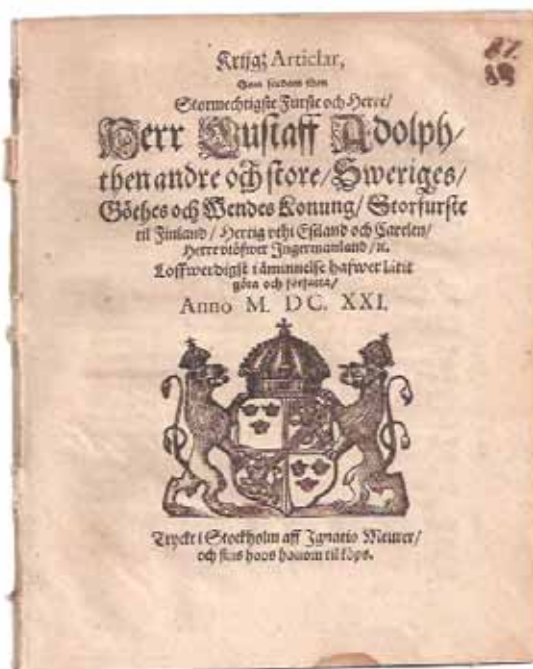
[Johan Reinold Patkul] (BERGENHIELM, Johan?). *Rättmätigh näpfsst, på den arga förrädarens Johan Rheinhold Patkuls skändelige i trycket uthgijfne deduction, med twänne biifogade oförnufftige responis, emot den 1 stora kongl. commissionen anno 1694. öfwer honom här i Stockholm fällte laga sentens och domb.* Stockholm, salig Wankifs änkia, 1701. 4:o. 8 sidor. Tagen ur band. Handskriven notering på titelsidan.



Warmholtz 5320. Johan Reinold Patkul (1660-1707) var en livländsk adelsman, politiker och militär. Han var först i svensk tjänst men dömdes till döden och flydde landet. Han var senare i polsk/sachsisk och rysk tjänst under stora nordiska kriget innan han åter föll i svenskarnas händer och avrättades. "Rättmätigh näpfsst" är enligt Bring möjligen skriven av hovkanslern Johan Bergenhielm, som var åklagare i målen mot "förrädaren" Patkul. När denna skrift kom i Patkuls händer ska han ha förmått tsar Peter att bränna den. Processen mot Patkul inleddes i mars 1694 och i december samma år dömdes han i sin frånvaro att mista högra handen, samt ära, liv och gods. Enligt Bring finns det förmodligen inga skrifter rörande domen tryckta innan 1701. Först 1706 fick Karl XII Patkul utlämnad till sig i Altranstädt och den 10 oktober 1707 kunde domen verkställas. 1 200 kr

## 2. Gustaf II Adolfs krigsartiklar.

*Krijgz articlar, som fordom then stormechtigste furste och herre, heri Gustaff Adolph, then andre och store, Sweriges, Göthes och Wendes konung, storfurste til Finland, hertig vthi Estlana och Carelen, herre vtöfwer Ingermanland, &c. loffwerdigst i åminnelse hafwer låtit göra och författa.* Stockholm, Ignatio Meurer, 1621. 4:o. 30 sidor (+ 1 blankt blad). Tagen ur band. Handskriven paginering i övre hörn. Genomgående fläck nedtill i marginalen.



De 150 artiklarna utgör Sveriges första samlade krigslagstiftning. En senare tryckning gjordes hos Peter Van Selow någon gång mellan 1628 och 1648. Denna första tryckning känns igen på den något ovanligare typen av stora riksvapnet på vinjetsidan.

2 000 kr

### 3. Sakregister med uppslagsord rörande armén.

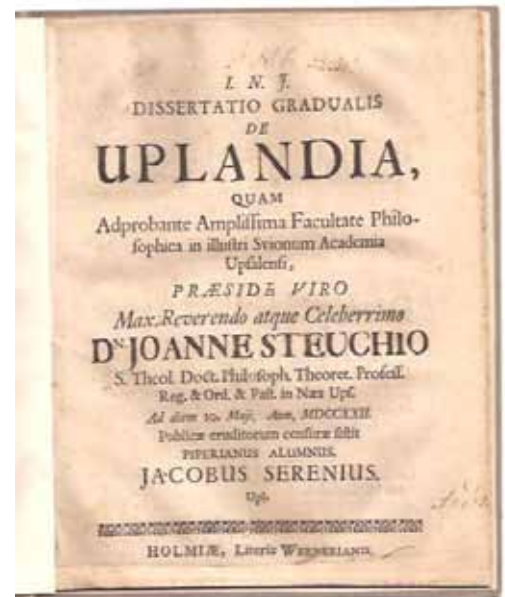
Wigström, Claës. *Alfabetiskt sakregister till Kongl. Maj:ts nådiga tjenstgörings-reglemente för dess armé.* Malmö, C. A. Hellborg, 1866. Häftad i blått, tryckt omslag. 230 sidor. Skada på ryggen med pappersförlust. Fläck på främre omslag. Inlagan ren och fin. Ouppskuren.



*Innehållsrik uppslagsbok med uppslagsord från "Adress" till "Örlogsfartyg". Till exempel Fanor och standarer, Sabel, Rustningshästar, Rang, Post, Penningar, Näsblod, Medalj, Lön, Lösa kulor, Läkemedel, Kläder, Hästar, Förtrupp, Apotekare, Uniform, samt flera hundra andra.* 400 kr

### 4. Avhandling rörande Uppland.

Jacobus Serenius (resp), Steuchius Jöns (pres). *Dissertatio gradualis de Uplandia.* Stockholm, Henrik Werner, 1722. 4:o. 34 sidor. Bunden i enklare pappersomslag med marmorerade snitt. Enstaka lagerfläckar.



*Rörande Upplands historia med flera avskrifter från runstenar.* 200 kr

### 5. Arméns och flottans uniformer 1886.

Engelhart, Gustaf. *Svenska arméns och flottans officers- och civilmilitära uniformer jemte gradbeteckningar samt arméns och flottans indelning, förläggning och styrka.* Stockholm, Looström, 1886. 4:o. (2) 30 sidor + 7 färgplanscher + 2 utvikbara tabeller + rättelselapp. Illustrationer i texten föreställande uniformsknappar. Häftad i tryckt omslag. Enstaka hörnveck.



*Trevlig skrift med många fina illustrationer på gradbeteckningar, uniformer och uniformsknappar. Med Wilhelm H. von Essens namnteckning på främre omslag.* 600 kr

## 6. Avhandling rörande S:t Jacobs kyrka.

Georgii, Carl Fredrik (pres), Wittingh, Fredrik Larsson (resp). *Dissertationis historicæ de templo et paroecia S:ti Jacobi.* (Del 1 och 2). Stockholm, Johan Edman, 1763, 1767. Häftad. (5) 2-62 (1) sidor + ett utvikbart planschblad, (3) 2-12 sidor. Tagen ur band. Lätt nött. Några lagerfläckar. En liten fläck på planschen på ca 5 mm.

*Avhandling rörande S:t Jacobs kyrka och församling. Kyrkan är belägen på Jakobs torg mitt emot Operan och med Kungsträdgården mot östra gaveln. Kyrkan började byggas på 1580-talet men på grund av diverse förseningar blev den inte färdigbyggd förrän cirka 60 år senare och invigdes först 1643.*

400 kr





## 7. Adlersparre om att anpassa armén till omgivande natur.

Adlersparre, Georg. *Något om trouppers bildande efter krigs-theatern.* Stockholm, Johan Pehr Lindh, 1794. Häftad i samtida gråppappersomslag. 31 sidor. Nött i ryggen med pappersförlust. Vikta hörn samt några små lagerfläckar. Namnteckning samt årtal på titelsidan. Handskrivet nummer på främre omslags insida.

*Georg Adlersparre (1760-1835) var greve, officer (generalmajor) och författare. Under en tid var han statsråd och landshövding i Skaraborgs län. Han var en av de mest framträdande av "1809 års män". I denna sällsynta skrift redogör Adlersparre för sina tankar kring hur man bästa anpassar sin armé efter de omedelbara omgivningarna och dess natur. 1250 kr*



## 8. Biografi över Karl XI samt förmyndartiden, med särskild avdelning med medaljbeskrivningar.

Gahm Persson, Sigfrid Lorentz. *Til hans kongl. maj:t konung Carl den XI, kongl. regeringens berättelse, angående regements förvaltningen under högstbemälte konungs minderårighet; öfwerlämnad den 18 december 1672, då konungen sjelf antog riks styrelsen. Hwarjämte följer en kort beskrifning om konung Carl den XI:s lefwerne, och de skådepenningar, hwilka under den tiden slagne äro.* Uppsala, Johan Edman, 1771. 8:o. (2) + 120 + 175 + (5) sidor + graverad plansch. Bunden i ett nött halvskeinband med fem upphöjda bind och stänkta snitt.

*Setterwall 2516. Warmholtz 4910. Förteckningen över skådepenningarna (med Berchs plansch) som upptar sidorna 81-120 i första delen, är sammanställd av C. R. Berch. De första 80 sidorna utgörs av Gahm-Perssons biografi över Karl XI. Smälänningen Gahm Perssons (1725-94) trivdes bäst i arkiv och bibliotek och efterlämnade ett stort eget arkiv. Hans tryckta produktion blev inte så omfattande, men han delade generöst med sig till andra av sina kunskaper. Via sidan av denna utgåva av förmyndarregeringens redovisning av sina göranden under Karl XI:s omyndighetstid och några andra mindre verk, blev hans huvudarbete utgivandet av de första delarna av "Militieförordningarna". Karl XI var hans stora ideal och han hyste en stark motvilja mot Gustav III, vilket väl inte direkt gynnade hans karriärsmöjligheter. 2 200 kr*



## 9. Rörande Gustav III:s regering och “olyckliga dödssätt”.

(AGUILA, C. J. E. H. d'). *Historiska anteckningar om de aristokratiska stämplingarne i Sverige under och före konung Gustaf III samt om dennes regering och olyckliga dödssätt, af en fransk diplomat.* Stockholm, Z. Haeggström, 1821. 8:o. (4) XXXII, XXV-LXXIV, 466 sidor. Trevligt samtida marmorerat halvfranskt band med gulddekorerad rygg och tegelbrun titeletikett samt gula snitt. Lite skador på det marmorerade pärmpappret. Spridda småfläckar. En liten reva mitt i paginasiffrorna på s. 99-100. Trycksvärtefläck i nedre hörnet på sidan 140 och lätta dylika stråk i marginalen på sidorna 378 och 423. En bortriven bit med reva i övre marginalen med mindre textförluster på sidorna 297-98. De sista tio sidorna bruntonade i övre hörnet och lite in i texten. Med Fredrik Vult von Steijerns exlibris och hans anteckningar i blyerts på bakpärmens insida.

Setterwall *Svensk historisk bibliografi* 3419. Översättningen gjord av G. W. Bergström. Om detta arbete skriver Georg Landberg i "Gustaf III inför eftervärlden": "1821 översattes till svenska ett redan 1807 utkommet arbete om Gustaf III av en fransk fortifikationsofficer och resenär d'Aguila. Det arbetet torde i fråga om naiv, panegyrisk läggning överträffa allt annat som skrivits om Gustaf III". Titelbladet utan författaruppgift men att boktryckaren kände namnet avslöjas i arksignatureerna där det står "D'Ag". Av Fredrik Vult von Steijerns anteckningar framgår att han förvärvat boken på Sahlbergs antikvariat i Stockholm.

1 500 kr



## 10. Aschebergs dagbok.

LAGERBRING, SVEN. *Kongl. rådets, general guvernörens och fältmarskalkens, gref Rutger von Aschebergs lefwerne, efter trowärdiga och tillförlåteliga handlingar, uppsatt och utgifwit.* Lund, J. Lundblad, 1805. Andra upplagan. 8:o. 296 sidor. Med en liten myntavbildning på s. 189. Förlags- eller boktryckarmärke i träsnitt på titelbladet. Häftad, oskuren och delvis ouppskuren i samtida gråpappomslag. Ryggen något gulnad och med handskriven titel. Enstaka lagerfläckar. En reva i yttre marginalen på s. 115-16. Två blad i S-arket, s. 275-78, felvikta så att delar av texten är gömd av häftningen. Saknar det ovanliga registret om 16 sidor.

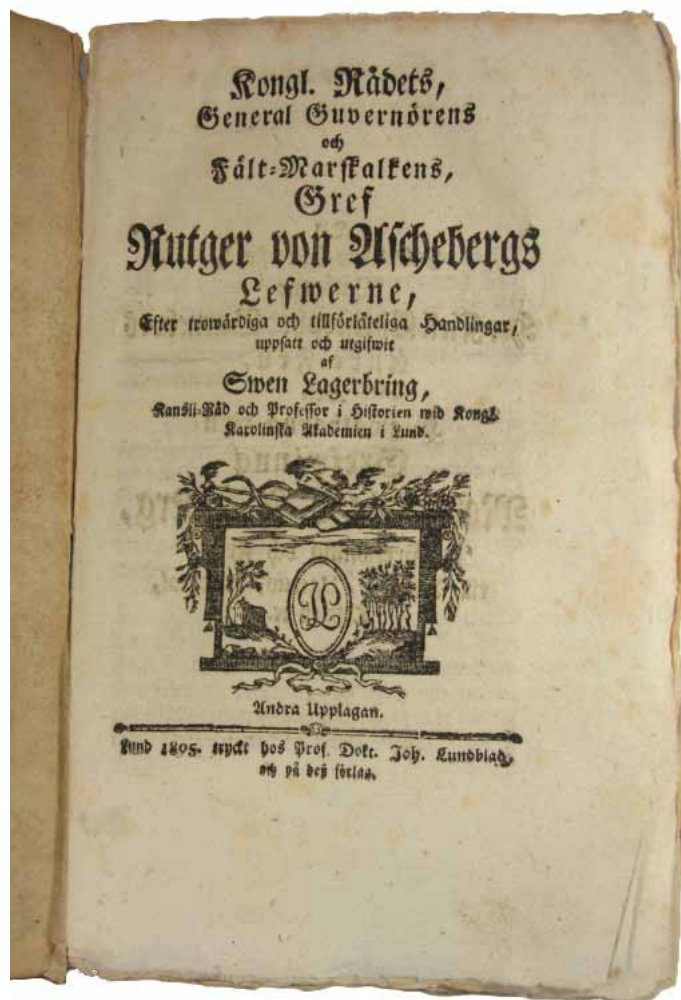


Setterwall Svensk historisk bibliografi 4556.  
 Hesse Svensk numismatisk bibliografi 1196.  
 Dessa nämner ej registret, vilket också tycks saknas i Kungliga biblioteket. Första upplagan utkom 1751. Utgår i huvudsak från Aschebergs handskrivna dagbok. Med genealogiska tabeller på s. 262-84. Myntavbildningen är en nödpenning eller kopparklipping präglad i Kristianstad på 1670-talet, vilken beskrivs på s. 188-89.

Rutger von Ascheberg (1621-1693) gjorde en imponerande militär karriär. Han tillhörde en släkt där krigaryrket gått i arv i flera generationer, och han kom redan i 13-årsåldern i kontakt med det militära, genom att han som page följde med en överste von Brink på resa till hertig Bernhard av Sachsen-Weimar. Ascheberg utmärkte sig under det trettioåriga kriget i slagen vid Nördlingen 1634. I slaget vid Salzungen blev han svårt sårad, men tillfrisknade snabbt och deltog därefter i slaget vid Jankov 1645. Under Karl X Gustavs polska och danska krig var han regementschef, och deltog i slaget vid Konitz 1656 och tåget över Stora bält 1658. Efter sina insatser i slaget vid Konitz belönades han av Karl X med kungens

egen värja, ett präktigt skärp, en värdefull guldkedja och ett gods i Preussen. 1678 utnämndes Aschenberg till fältmarskalk över hela den svenska hären. I ett brev till Ascheberg skriver Karl XI år 1680; "...det lilla, som jag i detta kriget har lärt, har jag Herr Fältmarskalken att tacka för, och så länge jag lever, skall jag veta erkänna det". Under skånska kriget var han högste befälhavare över de svenska trupperna och deltog i slaget vid Lund 1676 och slaget vid Landskrona 1677. Under åren 1634-1679 deltog von Ascheberg i femton av den svenska härens drabbningar och erövrade nära fyrtio standar och fanor. Ascheberg blev bland annat en av kungens rådgivare 1681 och erhöll 1687 grevlig värdighet. Kungen, som annars var högst formell i kontakten med sina ämbetsmän, kallade i sin korrespondens med Ascheberg honom för "min trogne lärofader", "min gode, trogne gubbe" och "min gamle läromästare, som jag aldrig kan fulltacka".

Rutger von Ascheberg har fått Aschebergsgatan i Göteborg uppkallad efter sig. Hans födelsedag, den 2 juni, är sedan 1901 namnsdag för Rutger i den svenska almanackan, till hans ära. 800 kr





# Antikvariat Werner Stensgård

Historia, Äldre böcker och Handskrifter

Gyllenhjelmsgatan 13c (gårdshuset)  
645 30 Strängnäs

Telefon: 0152-41 000

Mobil: 0708 - 46 31 91

E-post: [info@wernerstensgard.se](mailto:info@wernerstensgard.se)

Hemsida: [www.wernerstensgard.se](http://www.wernerstensgard.se)



Bankgiro: 13736 20

